

ŽMONIŲ SU NEGALIA TEISIŲ STEBĖSENOS KOMISIJA PRIE LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIAUS TARNYBOS

S. Konarskio g. 35, Vilnius tel. 8 706 63984, el. p. komisija@lygybe.lt

2024-02-27

POZICIJA DĖL TAKSI IR PAVĖŽĖJIMO PASLAUGŲ PRIEINAMUMO

Žmonių su negalia teisių stebėsenos komisija prie Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau – Komisija), reaguodama į Lietuvos Respublikos Seimo narės Monikos Ošmianskienės kvietimą dalyvauti organizuojamo renginio „Kelyje į Laisvę: taksi, pavėžėjų ir automobilių dalinimosi paslaugos žmonėms su negalia Lietuvoje, Airijoje, Ispanijoje“ panelinėje diskusijoje „Vizija Lietuvai: ar žmonėms su negalia turi būti prieinamos taksi, pavėžėjimo ir dalinimosi automobiliu paslaugos?“, teikia nuomonę dėl taksi, pavėžėjimo ir dalinimosi automobiliu paslaugų prieinamumo žmonėms su judėjimo negalia užtikrinimo.

Prieinamumas – vienas iš pagrindinių Konvencijos principų ir svarbus siekiant užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse. Konvencijos 9 straipsnio 1 d. įtvirtinta valstybės pareiga imtis atitinkamų priemonių, kad užtikrintų asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymas ir pašalinimas apima *inter alia* ir transporto priemonių prieinamumą (9 str. 1 a). Valstybės *inter alia* turi pareigą rengti ir kontroliuoti prieinamumo standartus, įskaitant ir privačių įmonių siūlomų paslaugų prieinamumą asmenų su negalia atžvilgiu (9 str. 2 a ir b).

Jungtinių Tautų Asmenų su negalia teisių komitetas (toliau – Komitetas) savo bendrojoje pastaboje Nr. 2 akcentavo, kad prieinamumo klausimas turėtų būti sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Be to, Komitetas pabrėžė, kad asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas, neatsižvelgiant į tai, ar

juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė (Bendroji pastaba Nr. 2 (2014 m.)).

Asmenų su negalia teisė į transporto ir transporto paslaugų prieinamumą yra neatsiejama siekiant užtikrinti asmenų su negalia orumą, savarankiškumą ir galimybę naudotis visomis žmogaus teisėmis visose gyvenimo srityse lygiai su kitais asmenimis. Viena vertus, prieinamumas yra svarbus dėl lygybės ir nediskriminavimo principo įgyvendinimo: atsisakymas suteikti galimybę naudotis prieinamu transportu bei visuomeninei teikiamomis transporto paslaugomis yra diskriminacija dėl negalios, draudžiama pagal Konvencijos 5 straipsnį (Bendroji pastaba Nr. 2 (2014 m.)). Kita vertus, su transporto prieinamumo principo įgyvendinimu glaudžiai susiję ir kiti Konvencijos straipsniai, ypač 19 str. „Savarankiškas gyvenimas ir įtrauktis į bendruomenę“ ir 20 str. „Asmens mobilumas“, taip pat transporto prieinamumas daugeliui asmenų su negalia gali būti vienintelė priemonė, užtikrinanti jų dalyvavimą įvairiose gyvenimo srityse: užimtumo, švietimo, kultūros, politikos, medicinos, laisvalaikio, turizmo ir kt. srityse. Nepaisant teisės į transporto prieinamumą ir didėjančio viešojo transporto paslaugų prieinamumo (pvz., autobusų, traukinių), Lietuvoje žmonės su negalia susiduria su kliūtimis naudojantis ar norint pasinaudoti taksi ir pavėžėjų paslaugomis.

Įvairūs duomenys rodo, kad žmonėms su negalia naudojantis taksi ir pavėžėjų paslaugomis yra vis dar apsunkintas ir problematiškas. Toliau pateikiama situacijos analizė apie taksi ir pavėžėjimo paslaugų prieinamumą asmenims su negalia Lietuvoje bei identifikuojamos reglamentavimo spragos.

Situacijos analizė

Asmenys su negalia vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis norint keliauti arba savarankiškai pasiekti reikiamą vietą; kyla problemų norint išsikviesti taksi ar pavėžėjus, didžioji dalis automobilių yra nepritaikyti vežti asmenis su asmens su negalia vežimėliu. Nepritaikytos ar nepakankamai pritaikytos taksi ir pavėžėjų transporto priemonės sąlygoja mažesnę asmenų su negalia visapusišką dalyvavimą visuomenės gyvenime, taip didinama socialinė izoliacija bei ribojamos savirealizacijos galimybės žmonėms, kurie turi judėjimo negalią.

Remiantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu¹, transporto organizavimas priskiriamas prie bendrųjų socialinių paslaugų. Šias paslaugas teikia įvairių institucijų (socialinių paslaugų, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų, nevyriausybinų organizacijų (toliau – NVO) ir

---

¹ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, 2006 m. sausio 19 d. Nr. X-493, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342/asr>

kt.) darbuotojai. Kalbant apie suaugusius asmenys su negalia, dažniausiai transporto paslaugas teikia lokaliaios organizacijos, tačiau yra kelios organizacijos (Lietuvos samariečių bendrija, Maltos ordino pagalbos tarnyba, Lietuvos neįgaliųjų draugija, Nacionalinis socialinės integracijos institutas), kurios veikia visoje Lietuvoje. Nepaisant skiriamų investicijų naujam pritaikytam transportui įsigyti, šių priemonių poreikis vis dar išlieka didelis. 2018 m. paslaugų skaičius staigiai išaugo, o 2019 m. jis buvo 2,6 kartus mažesnis nei praėjusiais metais. 2018 m. vidutiniškai per dieną vienu automobiliu buvo suteiktos 7,8 paslaugos, o 2019 m. – tik 3,7 paslaugos, kas leidžia daryti išvadą, jog perduotas transportas yra naudojamas neefektyviai². Pritaikytų transporto priemonių, perduotų NVO valdyti panaudos pagrindais teikti pavėžėjimo į reabilitacijos ir kitas įstaigas, skaičius 2019 m. buvo 88 priemonės, o 2022 m. – 74. Tuo tarpu transporto paslaugų skaičius 2022 m. sumažėjo 33 proc. (57431) lyginant su 2019 m. (114220). Stebint žmonių su negalia skaičiaus didėjimą, suteikiamų transporto paslaugų mažėjimą, bei įvertinant tai, kad 2023 m. pradžioje 33 proc. darbingo amžiaus žmonių su negalia dirbo³, galima teigti, kad siekiant didinti asmenų su negalia savarankiškumą, turi būti suteikiama galimybė asmenims su negalia savarankiškai pasinaudoti taksi ir automobilių dalinimosi paslauga.

Tačiau transporto prieinamumas negali būti vertinamas tik kaip socialinė paslauga. Lietuvoje tai ypač apsunkina tai, kad transporto organizavimas žmonėms su negalia, taip pat ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos organizuojama pacientų pavėžėjimo⁴ paslauga, kuri yra būtina tam tikrai daliai žmonių su negalia, šios paslaugos poreikis visgi nepakankamai užtikrinamas⁵. Be to, žmogui su judėjimo negalia galimybė pasinaudoti viešuoju transportu dažnai yra apsunkinta dėl gyvenamosios aplinkos, judėjimo trasų (takai, šaligatviai) neprieinamumo. Atsižvelgiant į aukščiau paminėtas priežastis, turi būti suteikiama galimybė asmenims su negalia savarankiškai pasinaudoti taksi ir automobilių dalinimosi paslauga.

---

² Neįgaliųjų reikalų departamento prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliktas tyrimas "Transporto paslaugų pakankamumo ir efektyvumo studija", 2020 m. <https://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Transporto-paslaugu%CC%A8-pakankamumo-ir-efektyvumo-studija.pdf>

³ Darbinio amžiaus netekto darbingumo, šalpos neįgalumo pensijų ir invalidumo gavėjai pagal savivaldybes 2023 m. metinė ataskaita (SODRA), <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-integracija/negalios-reforma-ir-asmenu-su-negalia-itrauktis/statistika-2/>

⁴ Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijos įsakymas "Dėl Specializuoto pacientų pavėžėjimo paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo", 2023 m. sausio 11 d. Nr. V-34 https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/26c5d75074a111ed8a47de53ff967b64?jfwid=-7p6mpr30n&fbclid=IwAR12yXt0v7XkLgHbMuDP5peiZtjqbKmplmUIWqtQiDW_FqX-FQFELL5AsHc

⁵ Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerija, pranešimas "Auga pacientų pavėžėjimo paslaugos poreikis – kas savaitę pervežama jau po 300 gyventojų", 2024 01 12, <https://sam.lrv.lt/lt/naujienos/auga-pacientu-pavezejimo-paslaugos-poreikis-kas-savaite-pervezama-jau-po-300-gyventoju>

Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymo⁶[1] 11 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad viešojo transporto objektai, skirti keleiviams aptarnauti, turi būti nuosekliai pritaikomi patogiai ir saugiai jais naudotis asmenims su negalia ir riboto judumo asmenims. Pagal 11 straipsnio 2¹ dalį: viešojo transporto priemonės, vežančios keleivius automobilių ir vidaus vandenų keliais, turi būti pritaikytos asmenims su negalia ir riboto judumo asmenims – jose turi būti įrengtos šių asmenų informavimo, mobilumo užtikrinimo ir saugaus vykimo viešuoju transportu priemonės pagal susisiekimo ministro tvirtinamus viešojo transporto priemonių pritaikymo neįgaliesiems ir riboto judumo asmenims reikalavimus. Šiame teisės akte nėra numatyta reikalavimų užtikrinti tinkamas keliavimo sąlygas ir pritaikyti transporto priemones riboto judumo asmenims taksi, pavėžėjų, privačias automobilių dalinimosi paslaugų teikėjams. Vienas iš pagrindinių teisės aktų, įtvirtinančių keleivių vežimo organizavimą – Lietuvos Respublikos kelių transporto kodeksas (toliau - KTK), kuriame aiškaus reglamentavimo dėl asmenims su judėjimo negalia prieinamo taksi ir pavėžėjų paslaugų teikimo taip pat pasigendama. Nėra įtvirtinta reikalavimų, pareigų, susijusių su paslaugų teikimu asmenims su negalia.

Nepaisant to, kad transporto prieinamumas yra svarbi Konvencijoje įtvirtinta teisė, Konvencijos nuostatų, taksi, pavėžėjų bei automobilių trumpalaikės nuomos paslaugų dabartinis teisinis reglamentavimas neužtikrina taksi, pavėžėjų bei automobilių trumpalaikės nuomos paslaugų prieinamumo asmenų su judėjimo negalia teisėtų interesų.

Rekomendacijos

Rekomenduotina įstatymiškai reglamentuoti ir užtikrinti, kad asmenys su judėjimo negalia bet kada galėtų užsisakyti tinkamai pritaikytą taksi automobilį bei gauti tinkamas pavėžėjų paslaugas su pritaikytu automobiliu.

Rekomenduotina asmenims su judėjimo negalia, kaip ir kitiems vartotojams sudaryti tinkamas ir orias sąlygas naudotis paslaugomis, užtikrinant saugumą, - visais atvejais keliaujant užtikrinti kad keleivis su negalia galėtų: saugiai įlipti ir išlipti į / iš transporto priemonės bei saugiai ir patogiai keliauti jose.

---

⁶ Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymas, 2002 m. vasario 28 d., Nr. 29-1034 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.2971/asr>

Rekomenduotina organizuoti efektyvią transporto priemonių, kuriomis būtų galima saugiai vežti keleivius su negalia, priežiūrą.

Rekomenduotina sudaryti pritaikytų transporto priemonių sąrašą, kuris būtų prieinamas visuomenei per pavėžėjimo paslaugų užsakymo internetines platformas. Tikslinga sąrašė skelbti informaciją apie pritaikytas transporto priemones, kuriomis galėtų keliauti asmuo su universalaus arba aktyvaus tipo vežimėliu, vaikštyne ar kita techninės pagalbos ar judėjimo priemone, kurią galima saugiai transportuoti automobilio bagažinėje arba automobilio viduje. Tuo pačiu turėtų būti pateikta informacija apie vežimėlių arba kitų techninės pagalbos priemonių, telpančių automobiliuose dydį, svorį arba informacija apie galimybę vežti kelis keleivius su vežimėliais, kai gali būti vežami asmenys su negalia, neišlipant iš vežimėlio ir pan.

Rekomenduotina sudaryti transporto priemonių sąrašą, kuriose galimas keleivių su šunimis asistentais pavėžėjimas.

Rekomenduotina užtikrinti ir sudaryti sąlygas nuolat tobulinti taksi, pavėžėjų paslaugas teikiančių asmenų kompetencijas dėl tinkamo paslaugų teikimo asmenims su negalia ir pagarbaus bendravimo.

Rekomenduotina papildyti KTK ir teisės aktų pakeitimais (proporcingai, atsižvelgiant į taksi automobilių parko dydį bei į pavėžėjų valdomų automobilių apimtį) įpareigoti paslaugų teikėjus vežti keleivius su negalia ir jiems padėti, už tai nemokant papildomo mokesčio.

Rekomenduotina reglamentuoti taksi, pavėžėjų paslaugų teikėjų, vairuotojų pareigas: užtikrinti, kad asmenys su negalia gautų tinkamas ir orias paslaugas bet kuriuo paros metu, nemokant papildomo mokesčio; kai užsakoma transporto priemonė, pasiteirauti keleivių su negalia ar reikalinga pagalba ir, jei taip, kokia; užtikrinti, kad keleivis su negalia galėtų saugiai ir patogiai įlipti, važiuoti ir išlipti iš transporto priemonės, galėtų keliauti su asmens su negalia vežimėliu / vaikštyne / kitomis techninės pagalbos priemonėmis / šunimis asistentais / kartu tilptų ir su vežimėliu ir su lydinčiais asmenimis.

Komisijos pirmininkas

Vytautas Pivoras

Ana Staševičienė, tel. +370 65527700, el. p. ana.staseviciene@gmail.com